

Kognityvinė muzikos psichologija

Dalyko pavadinimas	Kognityvinė muzikos psichologija
Studijų programa, specializacija	etnomuzikologijos, muzikologijos
Dėstomoji kalba	lietuvių, rusų, anglų, vokiečių
Dalyko kodas	
Dalyko lygis	antros pakopos
Semestras	rudens
ECTS kreditai	6
LMTA kreditai	4
Pasirengimo reikalavimai	muzikos bakalauro kvalifikacinis laipsnis

Anotacija

Kognityvinė muzikos psichologija yra magistro studijų *Specialiosios etnomuzikologijos/muzikologijos* alternatyvų dalykas. Jo paskaitose supažindinama su šiuolaikinėmis muzikos psichologijos teorijomis ir tyrinėjimais, apimančiais įvairius muzikos suvokimo ir pažinimo aspektus. Tai aukščio, harmonijos, garsumo ir tembro psichoakustika, konsonansas ir disonansas, darna, harmonija, tonalumas ir melodija (sudarymo ir atpažinimo aspektai), metroritmas ir struktūra, muzikos ir kalbos hierarchijos paralelės, geštalto principai, garsinės aplinkos analizė, muzikinės informacijos dėsningumai (operacinis vienetas, atminties rūšys, informacijos srautų atskyrimas ir t. t.), muzikos atlikimas, improvizacija, emocija ir išraiška, neuromuzikologija, muzikos suvokimo filogeneze ir ontogeneze, lyginamasis muzikos suvokimas ir pažinimas.

Dalyko studijų tikslai

- supažindinti su šiuolaikinėmis muzikos suvokimo ir pažinimo teorijomis ir tyrinėjimais;
- suformuoti gebėjimus savarankiškai interpretuoti muzikos suvokimo ir pažinimo reiškinius.

Numatomi gebėjimai

Sėkmingai baigęs programą *Kognityvinė muzikos psichologija*, studentas turėtų:

- gebėti gretinti ir skirti darnos sferos sąvokas, analizuoti darną kaip kategorijų sistemą, interpretuoti tarpkultūrinius darnų skirtumus, įvertinti darnos intervalų asimetriją ir argumentuoti jos kognityvinius privalumus, susieti darną su trumpalaikės atminties talpa (operaciniu vienetu);
- gebėti analizuoti melodijos suvokimo reiškinius pagrįsdamas juos geštalto principais, trilio slenksčio peržengimu, ritmo skilimu ir implikacijos-realizacijos paradigmomis;
- gebėti analizuoti kognityvinius melodijos linijos aspektus, jos kognityvinio efektyvumo sąryšį su muzikine medžiaga, įžvelgti kalbos ir melodijos linijos sąsajas; skirti dermės ir darnos požymius, analizuoti dermės išryškinimo būdus, sudaryti ir interpretuoti toninės hierarchijos kontūrus;
- gebėti įvertinti samplaikų, tonų susiliejo ir tonotopinės teorijų privalumus ir trūkumus, skirti konsonanso/disonanso rūšis (sensorinį, kognityvinį k/d ir kt.);
- gebėti analizuoti trukmių suvokimo skirtumus, ontologinės ir virtualiosios trukmės skirtumus, sieti muzikinės frazės trukmę su psichologine dabartimi;
- gebėti pagrįsti tempo suvokimą psichologinio žingsnio fenomenu, skirti spontaniinį ir preferencinį tempą, įvertinti tvinksnio momentą iš akustinio signalo grafiko, argumentuoti ritmo kategorizavimą, jo interpretacijos klaidas;
- gebėti pagrįsti metro suvokimą Povelio laiko gardelės fenomenu, analizuoti grupavimo ir metrinės struktūros koherencijos bei konkurencijos pavyzdžius, apibūdinti tautos redukcijos reiškinius;
- gebėti analizuoti motorikos reiškinius improvizacijos vyksme.

Temos

1. Įvadas	2 val.
2. Darna. Sąvokos. Aukščio kategorijų sistemos. „Nederėjimas“ (out-of-tuneness); jo kultūrinis aspektas. Bendrieji ir specifiniai (pavyzdžiui, ragos) darnos bruožai.	2 val.

	Intervalų asimetrijos kognityviniai privalumai. Darna ir trumpalaikė atmintis. Aukščio kategorijų atspalviai ir kiti aspektai. Aukščio kategorijų susilieėjimas	
3.	Melodijos elementai. Vaizdinio ir garsinio geštalo (viseto) principai. Proksimijos (artimumo) principas. Melodijos išskaidymas srautais (streaming), jį lemiantys veiksniai ir jo panaudojimas muzikoje. Trilio slenkstis (trill threshold). Ritmo skilimas (rhythmic fission). Melodinis judėjimas: šuolis ir žingsnis; veiksniai, lemiantys jų atskyrimą. Melodinio judėjimo tipai implikacijos-realizacijos aspektu (E. Narmour)	2 val.
4.	Melodijos linija. Dermė. Melodijos linija kaip garsų organizavimo ir įsiminimo priemonė. Kalba ir melodijos linija. Dermės motyvacija, sudarymo (išryškinimo) būdai. Dermės ir darnos skirtumai. C. Krumhansl toninės hierarchijos kontūrai. Implicitinis derminio mąstymo lavėjimas. Tipiškos melodijos schemos	2 val.
5.	Konsonansas/disonansas. Sąvokų problemos. Helmholtzo samplaikų teorija. Tonų susilieėjimo teorija (Stumpf). Tonotopinė teorija (Plomp & Levelt, Kameoka & Kuriyagawa)	2 val.
6.	Konsonansas/disonansas. Virtualaus aukščio teorija (Terhardt). Srautų nekoherentiškumo teorija (Wright & Bregman). Lūkesčio disonansas (Cazden). Ekologinės konsonanso/disonanso koncepcijos	2 val.
7.	Trukmė. Sąvokos. Trukmės suvokimas: įvairių trukmių suvokimas, trukmės skirtumų suvokimo slenkstis (jnd), ontologinė ir virtualioji trukmė, jų muzikiniai pavyzdžiai. Psichologinės dabarties trukmė. Psichologinė dabartis, trumpalaikė atmintis ir muzikinės frazės trukmė	2 val.
8.	Ritmas ir tempas. Psichologinio žingsnio trukmė, jo sąryšis su vidutiniu tempu. Spontaninis ir preferencinis tempas. Tvinksnio suvokimas ir garso ataka. Kategorinis ritmo suvokimas	2 val.
9.	Formos hierarchijos pagrindai. Grupavimas. Hierarchinė medžio struktūra. Grupavimo ir redukcinė hierarchijos. Hierarchija Lerdahl'o ir Jackendoff'o generatyvinėje toninės muzikos teorijoje. Subjektyvusis ritmizavimas. Objektyvusis ritmizavimas ir grupavimo taisyklės	2 val.
10.	Metras. Aukštesnio lygmens hierarchizavimas. Metras kaip ekonomiškiausia laiko gardelė, kognityvinis šablonas (Povel). Metro hierarchijos. Grupavimo ir metrinės struktūros sąveika. Tąsos redukcija (prolongational reduction)	2 val.
11.	Trukmės interpretacijos aspektai. Ritmo interpretacija. I. Bengtssono ir kt. ritmo interpretacijų tyrinėjimai. Svingo ir džiaz'o ritmo interpretacijų tyrinėjimai. Ritmo interpretacija liaudies dainose. Metro interpretacijos veiksniai. Ritardando. Asinchronizavimas	2 val.
12.	Intonavimas ir atlikimo „taisyklės“. Intonavimas ir vibrato. Intencijos, emocinė išraiška. Melodinio krūvio taisyklė (melodic charge rule). Punktacijos taisyklė (punctuation rule). Frazavimo taisyklė (phrasing rule)	2 val.
13.	Kognityviniai improvizacijos aspektai. Motorikos valdymo ir įgūdžių teorijos. Grįžtamasis ryšys ir klaidų koregavimas. Reakcijos trukmė. Grupinio improvizavimo vėlinimo trukmė. Motorinė atmintis. Improvizacijos lavinimo teorijos. „Formulinė kompozicija“ žodinėje tradicijoje	2 val.
14.	J. Pressingo improvizacijos modelis. Improvizacija kaip įvykių klasterių (event clusters) seka. Įvykių klasterių generavimas, jų „aspektai“ ir „aspektų“ dėmenys. Asociatyvusis ir pertraukties (interrupt) generavimas	2 val.
15.	Baigiamoji paskaita	2 val.

Pagrindinė literatūra

1. Ambrazevičius R. Konsonansas ir disonansas muzikos psichologijoje. Iš *Lietuvos muzikologija*, 7. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2006.
2. Ambrazevičius R. Sutartinių darna: psychoakustinis aspektas. Iš *Lietuvos muzikologija*, 4.

Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, 2003, p. 128–129.

3. Dowling W. J., Harwood D. L. *Music Cognition*. Orlando, San Diego <...>: Academic Press. 1986, p. 154–158.
4. McAdams S. Audition: Cognitive Psychology of Music. In R. Llinas and P. Churchland, eds. *The Mind-Brain Continuum*, Cambridge: MIT Press, 1996, p. 251–279.
5. Snyder B. *Music and Memory*. An Introduction. Cambridge, London: The MIT Press, 2000, p. 143–149.
6. Terhardt E. Pitch, Consonance, and Harmony. In *Journal of the Acoustical Society of America*, 55 (5), 1974. p. 1061–1069.

Paskaitų turinys	
Paskaitose studentai supažindinami su įvairiomis šiuolaikinėmis muzikos psichologijos teorijomis ir tyrinėjimais. Pristatomi ir analizuojami įvairūs muzikos suvokimo ir pažinimo aspektai (aukščio, harmonijos, garsumo ir tembro psichoakustika, konsonansas ir disonansas, darna, harmonija, tonalumas ir melodija, metroritmas ir struktūra, muzikos ir kalbos hierarchijos paralelės ir kt.). Nagrinėjami muzikos suvokimo filogenezės ir ontogenezės aspektai.	
Mokymo metodai	paskaitos/pratybos grupėse
Lankomumo reikalavimai	90–80 proc.
Žinių ir gebėjimų vertinimo tvarka	egzaminas
Vertinimo būdas	Vertinama 10 balų sistema. Galutinis vertinimas yra sudėtinis. Jis apskaičiuojamas taikant šiuos koeficientus: <ul style="list-style-type: none"> • tarpinė įskaita – 0,3, • egzaminas – 0,7.
Dėstytojo (-jų) pedagoginis vardas, vardas ir pavardė	doc. dr. Rytis Ambrazevičius
Katedra	Etnomuzikologijos
Fakultetas	Muzikologijos, fortepijono ir dainavimo
Auditorinės valandos	paskaitos: 2 val. per savaitę, 30 val. per semestrą, seminarai: 2 val. per semestrą, konsultacijos: 2 val.
Aprobuota katedros	2007-02-28
Patvirtinta Studijų komisijos	2008-06-18